

JAVNI SEKTOR I JAVNE FINANSIJE

Restruktuisanje javnog sektora je otvoren proces kako bi se stvorila klima u kojoj privatni biznis može da cvjeta.

Poslednje decenije razvoja finansijske misli ispunili su brojni pristupi u definisanju ekonomije opšte i zajedničke potrošnje. Različiti pristupi rezultat su različitih opredeljenja autora, uticaja različite literature, terminoloških razlika u sadržinskih poimanja. U savremenoj finansijskoj literaturi stoga, paralelno su egzistirali različiti termini, odnosno nazivi za ekonomiju opšte i zajedničke potrošnje.

Termin „finansijska ekonomija“ je nešto širi pojam od javnih finansija, jer integriše finansijski specifikum javnih kolektiviteta (javne rashode i javne prihode) i generalnu teoriju ekonomske aktivnosti.

Finansijska ekonomija ili ekonomija javnog finansiranja, odnosno ekonomija javnih funkcija ili ekonomija fiskalnog sistema obuhvata: Opštu teoriju poreza i javnog duga, politiku javnog trošenja (rashod), ekonomske i socijalne efekte fiskalnih resursa, teoriju državne intervencije, budžetsku strategiju, javna dobra i usluge državnog sektora.

Nešto uži domen nalazi se u terminima „ekonomija javnih finansija“, ekonomska teorija fiskalne politike, „teorija fiskalne ekonomije“ i sl. s obzirom da ekspliciraju ekonomske aspekte fiskalne politike sa brojnim kvantitativnim dimenzijama u društvenoj reprodukciji.

Termin „javni sektor“ ili „ekonomija javnog sektora“ ima za funkciju da istovremeno eksplicira ekonomsku i finansijsku djelatnost državnih kolektiviteta, odnosno javnog sektora. Po sadržini ovaj termin veoma je blizak „javnoj ekonomiji“, odnosno koncepciji ekonomije javnog finansiranja.

Finansijska politika je u stvari primijenjena nauka o finansijama, koja se bavi proučavanjem finansijskih mjera i instrumenata za postizanje finansijskih, ekonomskih i drugih ciljeva u društvu.

Ona, uglavnom, inkorporira poresku i budžetsku politiku. No, pri tome se sve više prihvata anglosaksonski naziv: fiskalna politika (Fiscal Policy) za mjere na sektoru javnih finansija. U tom kontekstu, posebno se stavlja akcenat na stabilizacionu fiskalnu politiku, koja podrazumijeva primenu fiskalnih mjera i instrumenata u funkciji podražavanja internog i eksternog ekvilibrijuma, i ublažavanja socijalnih inegaliteta u društvu.

Stabilizaciona fiskalna politika analizira se i posredstvom alternativnih budžetskih usklađivanja radi povećanja zaposlenosti, zaustavljanja inflacije i regulisanja likvidnosti, u okviru mehanike kompenzacionog finansiranja ili kompenzacionih

finansija sa aspekta određivanja dohotka i teorije stabilizacije, potrošnje i investicija, i dinamičke ravnoteže, tj. rasta.

JAVNI SEKTOR I FINANSIJSKI SISTEM DRŽAVE

Finansijska aktivnost države u pravcu prikupljanja, čuvanja (rezerve) i trošenja javnih sredstava u zadovoljavanju opšte društvenih potreba, naziva se javne finansije. Djelatnost države u zadovoljavanju društvenih potreba uglavnom ima netržišni karakter (vojska, školstvo, sudstvo, kultura i dr.).

Finansijski sistem javnog sektora obuhvata sistem prikupljanja i sistem trošenja takvih sredstava. Ekonomska i finansijska aktivnost države u ostvarivanju određenih razvojnih, socijalnih, stabilizacionih, redistributivnih ciljeva u društvu, često se naziva fiskalne finansije. Država je u periodu liberalnog kapitalizma zahvatala i redistribuisala kroz budžetsku potrošnju oko 10-15% druš. proizvoda.

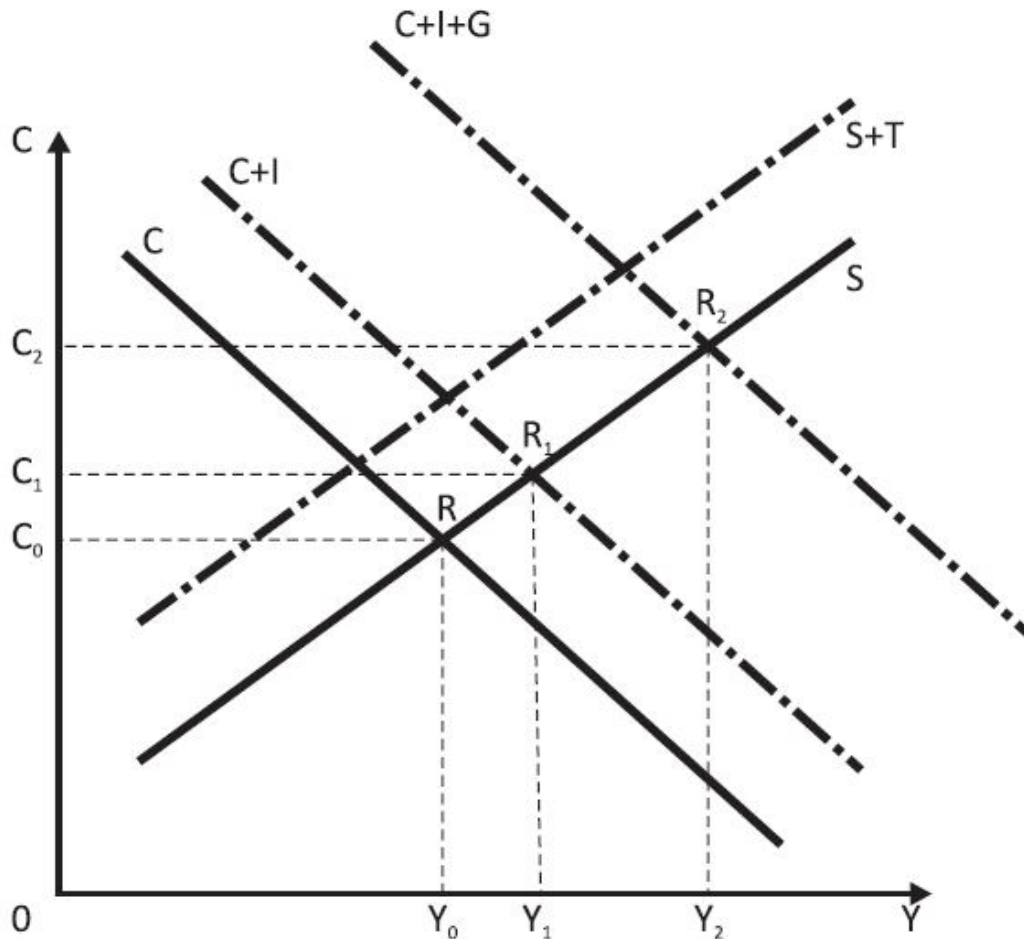
Posle, nastaje naglo širenje javnog sektora, tako da se državni intervencionizam u ekonomiji naglo širi.

Država zahvata iz društvenog proizvoda i do 50% (a kasnije i preko 60%). Razvojem javnog sektora povećava se učešće države u društvenom proizvodu. Veće učešće države u društvenom proizvodu znači i veću sposobnost države da očuva stabilnost javnog sektora. Potrošnja domaćinstava je relativno stabilna, a to se odnosi i na državnu potrošnju. To predstavlja dosta stabilnu i neelastičnu strukturu potrošnje. Dinamika javnih izdataka i njihova struktura uglavnom zavise od ekonomskih ciklusa i faze ciklusa u kojoj se privreda nalazi. U uslovima krize i recesije, nezaposlenosti i sl. rastu državni izdaci za subvencionisanje za nezaposlene, za socijalnu i zdravstvenu zaštitu, odnosno brojne transferne rashode.

Regulisanjem obima, strukture i dinamike javnih rashoda i prihoda djeluje se na efektivnu tražnju, odnosno fiskalnu potrošnju. Ne postoji ni jedan akroekonomski agregat na koga ne djeluju državni ili javni rashodi.

DRŽAVNI RASHODI POTROŠNJA I DOHODAK

DRŽAVNI RASHODI POTROŠNJA I DOHODAK

Slika 1

Povećanje državnih rashoda ima ekspanzivna djelovanje na finalnu i ukupnu tražnju i potrošnju. Povećanje javnih prihoda, nasuprot tome, *kontraaktivno* djeluje na finalnu tražnju i potrošnju. Državni rashodi se u savremenoj teoriji i politici posmatraju u sklopu cjelokupnog finansijskog mehanizma privrede, a izučavaju u vezi sa kretanjem i ponašanjem osnovnih makroekonomskih agregata. To se vidi iz osnovne funkcije potrošnje:

$Y=C+I+G$ (ličn, investiciona i opšta potrošnja)

Svaka promjena elementa u funkciji potrošnje dovodi do njenog promjenjenog ponašanja. Kao sastavni dio ukupne funkcije potrošnje javni rashodi (G) svojim promjenama i sistemom pokriva djeluju na sve druge elemente privrednog i finansijskog sistema.

Promjene javnih rashoda i prihoda, dakle promjene položaja fiskalnog sistema u privredi i finansijskom sistemu, redovno dovodi do promjena, često i

multiplikativnog karaktera, na gotovo sve elemente finansijskog sistema. Da navedemo samo najvažnija djelovanja na:

1. proizvodnju,
2. štednju,
3. cijene i stabilnost privrede,
4. zaposlenost,
5. kredit i kreditni sistem,
6. tržište novca i kapitala (finansijsko tržište),
7. raspodjelu nacionalnog dohotka i društvenog proizvoda,
8. formiranje novčane mase,
9. ukupnu efektivnu tražnju,
10. ličnu potrošnju, potrebno preko tzv. transfernih rashoda,
11. investicije,
12. kamatnu stopu na tržištu i vrijednost hartija od vrijednosti,
13. platni bilans,
14. očekivanja u privredi,
15. ukupno poslovno ponašanje svih subjekata u sistemu.

JAVNI RASHODI I JAVNA POTROŠNJA

1. JAVNA POTROŠNJA I JAVNE POTREBE

Od momenta formiranja prvih organizacija ljudskih zajednica, javljale su se i određene potrebe koje su se razlikovale od individualnih, pojedinačnih potreba. Individualne potrebe može svaki pojedinac zadovoljavati na odgovarajući način i osigurati sredstva za njihovo pokriće. To, međutim, nije slučaj s društvenim ili javnim potrebama.

Društvene potrebe dobijaju karakter opštih zajedničkih ili kolektivnih potreba. Ukoliko ne bismo zadovoljili takve potrebe, zajednice bi se teško mogle održati. To znači da se sve potrebe u društvu mogu podijeliti na tri oblika:

1. Individualne potrebe,
2. Potrebe užih kolektiviteta (privrednih subjekata i sl.), i
3. Društvene ili opšte (javne) potrebe.

Sigurno je da se ove potrebe razlikuju po svojoj prirodi, strukturi, obliku djelovanja u privredi, načinu finansiranja i sl. Sve te potrebe stvaraju i različitu strukturu potrošnje (individualna, reprodukciona privrednih subjekata i opšta, odnosno kolektivna potrošnja).

Karakter opštih, društvenih potreba se mijenja od prvobitne zajednice, kada još nisu bile formirane klase, do pojave i razvoja klasnog društva. Pojavom klasnog

društva zajedničke potrebe velikim dijelom se formiraju pod uticajem one klase koja je uspjela drugim slojevima nametnuti svoju vlast. Bez obzira ko odlučujuće deluje na njihov nivo i oblikovanje, uvek se radi o društvenim potrebama.

Društvene ili javne potrebe se javljaju danas u svakoj društvenoj zajednici, bez obzira na društveno-političke i ekonomske odnose. One se moraju zadovoljiti, da bi se takva zajednica održala i dalje razvijala.

Društvene potrebe se svakako različito gledaju, na primjer u društvu bez klasa:

- u odnosu na klasno društvo, u društvu s „izgrađenim državnim intervencionizmom,

- u odnosu na liberalizam, u društvu gde je više, odnosno manje razvijena privreda. Sigurno je da društvena potrošnja raste u periodu razvijenog državnog intervencionizma, s brojnim i vrlo razvijenim funkcijama države, u odnosu na liberalistički period u razvoju kapitalizma, kada je vladala teza „neutralne države” u pogledu privrednog razvoja.

Već samim postojanjem države, kao organizovanog subjekta, javljaju se određene potrebe da bi se postojeći politički, pravni, ekonomski i drugi sistem u njoj mogao očuvati. Zbog toga mora postojati vojska, koja je štiti od spoljnih opasnosti, sudstvo, zdravstvo, školstvo, kultura, obrazovanje, administracija i dr. Dakle, ove institucije su neophodne u organizovanoj zajednici, one se moraju održavati, a to znači da država mora predvidjeti i određene rashode, koji tada poprimaju karakter društvenih ili javnih (opštih, kolektivnih) rashoda.

Istina, društvene potrebe će poprimiti različite oblike i strukturu, pa i sadržaj, u klasnom društvu u kojem su napredne snage pod dominantnim uticajem, nasuprot društvu u interesu uske grupe (kapitalista) koji svoje potrebe preko državne presije i zakonodavstva proglašavaju opštim potrebama. Društvene potrebe su odraz najširih slojeva društva, u interesu svih njegovih struktura, izraz socijalno-političkih i ekonomskih ciljeva razvoja takve države. Upravo zbog toga se preko društvenih potreba odražavaju brojni politički, ekonomski, socijalni, razvojni, demografski i drugi ciljevi u razvoju društva, one su izraz njihovog kompleksnog djelovanja i odnosa.

Da bi se takvi društveni rashodi mogli činiti, društvo mora imati na raspolaganju određena sredstva iz kojih će pokrивati takve rashode. To znači da moraju postojati odgovarajući društveni prihodi. Smisao društvenih prihoda većim dijelom se prebacuje na pokriće brojnih i raznovrsnih društvenih potreba. Osnovica za formiranje tih sredstava uglavnom je nacionalni dohodak. Budući da se radi o kolektivnim potrebama bez kojih zajednica ne može, ona ih pokriva određenim

društvenim приходima. Finansijska aktivnost države i njenih organa na tom planu spada u posebno naučno područje - javne ili društvene finansije.

Istina, u početnim stadijumima razvoja društva prikupljanje i trošenje ovih sredstava za zadovoljavanje (još nedovoljno razvijenih) kolektivnih potreba vršeno je u naturi, pa se o pravom nastanku i razvoju javnih finansija može govoriti tek kada se u novcu počelo vršiti podmirivanje društvenih potreba.

Prema tome, ova naučna disciplina, kojoj je zadatak izučavanje svih pitanja, vezanih za formiranje i zadovoljavanje javnih potreba, te prikupljanje, čuvanje i raspodjelu prikupljenih sredstava - zove se: društvene ili javne finansije.

U našem sistemu, zbog brojnih dubokih promjena, vezanih za ekonomsko odumiranje države, jačanje materijalne baze privrede, izmjena u finansijskom sistemu, veće uloge zajednice, proširenja finansijske autonomije društvenopolitičkih zajednica - što sve vodi daljoj decentralizaciji i deetatizaciji prikupljanja i usmeravanja društvenih sredstava (nacionalnog dohotka), ovu naučnu disciplinu treba nazvati društvene, ili, konkretnije, državne (javne) finansije. Osnovni pokretač i organizator javnih potreba i nosilac potrošnje u društvu je država u klasičnom smislu.

Decentralizaciju sredstava, odlučivanja, nosilaca odluka o upotrebi sredstava pratio je i proces decentralizacije društvenih potreba, njihovo stvarno približavanje brojnim subjektima - korisnicima, dakle stvarni proces podruštvljavanja javnih potreba i potrošnje.

Društvene potrebe i potrošnja istovremeno postaju poluga društvenoekonomskog i socijalnog razvoja, i to kao elemenat kojim se djeluje na sve privredne tokove i agregate (proizvodnju, raspodjelu, potrošnju, životni standard, školovanje, saobraćaj, osiguranje i dr.), odnosno na određene socijalne i političke elemente neophodne za ostvarenje procesa stabilnog i brzog društvenog i ekonomskog razvoja.

2. JAVNI RASHODI U SAVREMENOJ FINANSIJSKOJ TEORIJI

U savremenoj finansijskoj literaturi izučavanje javnih rashoda obično se vrši prije izučavanja javnih prihoda. Često se postavlja pitanje: zašto je to tako?

Normalno bi bilo da se prethodno ostvare određeni prihodi ili sredstva, a zatim da se ona troše za određene društvene potrebe. Navešćemo nekoliko razloga za ovakvu inverziju.

Društveni rashodi razlikuju se od rashoda koji se čine u reprodukcioni procesima privrednih subjekata. Zapravo priroda ovih rashoda se izmijenila. Često su fiksnog i neelastičnog karaktera. Oni se, međutim, moraju činiti - bez obzira na stanje u

privredi, a i ti svojoj prirodi i ponašanju razlikuje se od rashoda privrednih subjekata koji se čine u njihovom reprodukcijom procesu. Čak se javni rashodi povećavaju kada dolazi do pada nacionalnog dohotka i opadanja rashoda privrednih subjekata (lična i investiciona potrošnja), ali i - suprotno tome. Dakle, često se nezavisno kreću u odnosu na nacionalni dohodak, a ukoliko postoji povezanost, ona je često inverznog karaktera, jer povećanje rashoda se javlja upravo kada pada proizvodnja, dohodak i zaposlenost. I obrnuto.

Javni rashodi su stvarno postali personifikacija određene visine i oblika neophodnih društvenih potreba, koje se umnožavaju razvojem modernih društvenih sistema.

Javni rashodi često imaju autonoman pravac ponašanja i formiranja – u odnosu na neposredne rezultate reprodukcije i kretanja privrede. U novije vreme često se ex ante utvrđuju u vođenju određene anticiklične ili stabilizacione politike, pri čemu veliki dio tereta stabilizacije pada upravo na javne rashode (posebno njihove pojedinačne, fleksibilnije oblike).

Javne rashode kojim se finansiraju (pokrivaju) javne potrebe, što je posebno značajno, moguće je činiti i bez unapred osiguranih javnih prihoda. Noviji razvoj nacionalnih ekonomija, koji obiluje sistemom deficitnog finansiranja, posebno sve razvijeniji javni dug i čista emisija novca, to posebno potenciraju.

Istina, javnim prihodima se i dalje poklanja neophodna i značajna pažnja, ne samo što se najveći dio rashoda ne može činiti bez osiguranih sredstava, već i zbog toga što se i javnim prihodima može djelovati na ponašanje cjelokupne nacionalne ekonomije, bilo u pravcu anticikličnog, bilo u pravcu stabilizacionog djelovanja (uz postizanje odgovarajućih unapred postavljenih ciljeva na planu zaposlenosti, cijena, troškova, ponašanja investicija, stope rasta i dr.).

U našoj finansijskoj teoriji i praksi postoje dva različita perioda u sistemu izučavanja i planiranju javnih rashoda i prihoda.

Prvi period predstavlja državno upravljanje privredom u kojem su najpre planirani prihodi, a zatim određeni zadaci, namjene i pravci trošenja sredstava ili javni rashodi. Ovo je u potpunosti odgovaralo koncepciji budžetskog sistema socijalističkih zemalja, kada se u budžet prelivao najveći dio nacionalnog dohotka a zatim distribuirao u određene razvojne pravce (preko 80%). Budžet se javljao kao instrument odnosno „filter“ za finansiranje ne samo javnih potreba već i najvećim delom čisto privrednih, odnosno razvojnih programa.

U novom sašnjem privrednom i finansijskom sistemu budžet prestaje da funkcioniše kao osnovni finansijer privrede, odvaja se u osnovi od intervencionizma u sektoru privrede, čime prestaje da postoji i kao instrument kroz koji protiče i u kojem se koncentriše najveći dio nacionalnog dohotka. U novom finansijskom

sistemu kroz buždet se finansira samo jedan dio neprivrednih rashoda. Zbog ovih razloga se najpre pristupa izučavanju javnih rashoda, kao sinonima neophodnih društvenih potreba, a zatim prihoda koji služe za njihovo pokriće. Jasno, društveni rashodi I prihodi sve više se postavljaju u koncept globalnih odnosa u raspodjeli nacionalnog dohotka, pri čemu se redovno nastoji doći do njihove optimalne visine i structure u odnosu na stanje i tendencije u razvoju privrede, odnosno ponašanje nacionalnog dohotka.

U savremenoj građanskoj teoriji se, dakle, zbog ovih razloga prije izučavaju javni rashodi, a zatim javni prihodi.

3. JAVNI RASHODI - POJAM I SADRŽAJ

Društveni ili javni rashodi predstavljaju izdatke koje država kao cjelina, ili pojedina društveno-politička zajednica, čini zbog zadovoljavanja određenih društvenih potreba.

Moderna koncepcija javnih rashoda pristupa javnim rashodima prije svega izučavajući njihovo ekonomsko i socijalno djelovanje. To je rezultat finansijskih akcija države, usmjerenih u pravcu postizanja određenih ekonomskih ili socijalnih zadataka u procesu društveno-ekonomskog razvoja. Stoga je danas težište u izučavanju javnih rashoda prije svega na njihovom karakteru i određenom djelovanju u privredi - dakle, njihovom kvalitativnom, a manje kvantitativnom aspektu.

Ogroman dio sredstava koji država danas troši za ostvarivanje određenih socioekonomskih ciljeva u razvoju ne propada, ne iščezava u nepovrat. Najveći dio tih sredstava se samo redistribuira na različite korisnike i u različite svrhe, a u cilju optimalnog društvenog usmjeravanja i najefikasnijeg zadovoljavanja javnih potreba.

Savremena finansijska teorija novu aktivnost i ulogu države upoređuje s levkom kroz koji prolazi značajan dio nacionalnog dohotka, ne da bi bio uništen, već da bi kroz transfer i usmjeravanje u određenim pravcima, u zavisnosti od tekuće ili dugoročne ekonomske (razvojne) politike, dao optimalne ekonomske i socijalnopolitičke efekte. Najčešće su ovde prisutni brojni efekti multiplikujućeg karaktera, s nizom ostalih „sporednih“ djelovanja u privredi.

Javni rashodi se, stoga, danas u savremenoj finansijskoj teoriji posmatraju u sklopu cjelokupnog finansijskog mehanizma privrede i izučavaju u funkcionalnoj vezi s kretanjem i ponašanjem osnovnih makro-ekonomskih kategorija.

Ti međusobni rashodi makro-ekonomskih kategorija mogu se vidjeti iz slijedećeg pregleda:

$$Y = C + I + G$$

pri čemu je Y - nacionalni dohodak, C - lična potrošnja, I - neto investicije i G - opšta potrošnja. Ukoliko izdvojimo javne rashode (G) i postavimo ih kao inicijalni faktor širih kretanja u privredi, onda takva povezanost dobija slijedeći oblik (pri čemu simboli u slici imaju slijedeće značenje):

P - cijene u privredi,

S - štednja stanovništva i drugih subjekata,

I - industrija,

Z - zaposlenost rada i drugih faktora proizvodnje,

C - lična potrošnja kao element ukupne funkcije potrošnje,

K - kredit,

R - stopa ekonomskog rasta,

B - bilans plaćanja,

N - novac i novčani optica

POVEZANOST JAVNIH RASHODA I OSNOVNIH MAKROAGREGATA PRIVREDE

Savremena finansijska teorija u izučavanju javnih rashoda vidi vrlo složenu i kompleksnu problematiku koja ima odraza na ponašanje cijelog niza makroekonomskih agregata. Ukoliko finansijska teorija želi danas naći odgovor na pitanje prirode, mesta i ponašanja javnih rashoda, mora najpre odgovoriti na pitanja načina njihovog djelovanja, strukture rashoda, visinu i pravce tog djelovanja na privredna kretanja uopšte i dr. Ovo je neophodno zbog toga jer su javni rashodi postali danas jedan od najznačajnijih instrumenata državnog intervencionizma u privredi, strukture i dinamike društveno-ekonomskog razvoja, stabilnosti, zaposlenosti, raspodjele nacionalnog dohotka i dr.

4. MESTO JAVNIH RASHODA U FINANSIJSKOJ TEORIJI I POLITICI

Pre nego što pređemo na analizu javnih rashoda, potrebno je razmotriti pitanje da li javni rashodi uopšte spadaju u predmet monetarnih i javnih finansija.

U buržoaskoj teoriji ne vladaju jedinstveni stavovi u pogledu proučavanja javnih rashoda i njihove veze s naukom o finansijama.

Jedni smatraju da javni rashodi uopšte ne spadaju u predmet nauke o finansijama, da se finansije trebaju baviti samo izučavanjem javnih prihoda. Drugi, opet, da se nauka o finansijama ne smije ograničiti samo na pitanje javnih prihoda, već da treba uključiti u proučavanje i javne rashode. Međutim unutar ove grupe postoje dva različita stava. Prvi, da je zadatak finansija na ovom području da samo opiše i

objasni kakvih sve javnih rashoda ima te da daje njihovu karakteristiku i ništa više i, drugi, da nauka o finansijama treba da objasni ne samo vrste javnih rashoda već da istovremeno proučava i probleme, prikladnost i opravdanost pojedinih vrsta javnih rashoda. Treća koncepcija ili savremeno shvatanje polazi od funkcije i djelovanja javnih rashoda u privredi, posebno na pojedine ekonomsko-političke ciljeve razvoja koje svaka moderna država postavlja pred sebe u kraćem ili dužem razdoblju. Dakle, uz kompleks pitanja javnih prihoda treba istražiti i prirodu, oblike djelovanja, vrste, ponašanje, granice i principe javnih rashoda, a to znači i cjelokupnu problematiku javnih rashoda.

Kako se radi o tri divergentna gledišta treba videti njihovu ispravnost sa savremenog teorijskog stanovišta.

Prvi pravac, prema kojem državni rashodi ne ulaze u predmet izučavanja nauke o finansijama, potpuno je neopravdan, zbog toga što utvrđivanje javnih prihoda i rashoda znači u stvari preraspodjelu nacionalnog dohotka, a proučavanje pojava i zakonitosti u vezi s preraspodjelom nacionalnog dohotka jedan je od osnovnih zadataka nauke o finansijama.

S druge strane, što ćemo kasnije videti, javni rashodi danas imaju (od Keynesa) ogromno značenje u regulisanju cjelokupne konjunktura i privrednih tokova uopšte, kao i razvoja proizvodnih snaga, uspostavljanja određenih proizvodnih odnosa i dr.

Drugo shvatanje je nešto šire, s obzirom da obuhvata prikladnost, visinu i opravdanost pojedinih oblika javnih rashoda, ali ne daje odgovor na osnovna pitanja - delovanja, prirode i strukture javnih rashoda. No, ono je ipak dominiralo sve do pedesetih godina ovog vijeka, da bi, konačno, ustupilo mjesto modernom shvatanju javnih rashoda koje je danas dominantno.

Samo savremeni pristup istraživanju javnih rashoda može pružiti zadovoljavajući odgovor na pitanja koja se već dugo nameću, kao što su: priroda i djelovanje javnih rashoda, tendencije stalnog porasta, efekti pojedinih oblika rashoda u razvoju i stabilizaciji privrede i dr.

Javni rashodi dolaze čak u prvi plan. Oni postaju, konačno, jedan od osnovnih faktora finansijskog mehanizma i usko su povezani s ponašanjem gotovo svih makroekonomskih agregata. Upravo izučavanje ovih djelovanja javnih rashoda na tokove reprodukcije postaje centralno mjesto finansijske teorije i politike. Usled toga ćemo modernim shvatanjima posvetiti posebnu pažnju i dati im odgovarajuće mjesto, dok ćemo ostala (klasična i neoklasična) shvatanja razraditi samo toliko da sagledamo osnovne stavove i damo odgovarajuću kritiku tih shvatanja.

U socijalističkoj finansijskoj teoriji i politici javni rashodi dobijaju novi društveni sadržaj i smisao. Zbog izmjene prirode i uloge države i priroda njenih rashoda se menja. Oni stvarno su državni, društveni, njima se djeluje na raspodjelu i preraspodjelu nacionalnog dohotka (često i preko 50%), a njihovim formiranjem društvo je u stanju da neposredno ili posredno djeluje na sve tokove proširene društvene reprodukcije.

Za razliku od socijalističke finansijske teorije, u finansijskom sistemu javnim rashodima se ne finansiraju privredni subjekti, već samo opšte i zajedničke potrebe.

KRAJ